

โนราผู้หญิง

นางสาวอรรพรรณ สันโหละ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชานาฏศิลป์ไทย ภาควิชานาฏศิลป์
คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2542

ISBN : 974-334-310-5

ลิขสิทธิ์ของ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

119267302 30 ส.ค. 2545

FEMALE NORA

Miss Orawan Sanloha

สถาบันวิทยบริการ

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts in Thai Dance

Department of Dance
Faculty of Fine and Applied Arts
Chulalongkorn University

Academic Year 1999

ISBN 974-334-310-5

หัวข้อวิทยานิพนธ์ โนราผู้หญิง
โดย นางสาวอรรวรรณ สันโตหะ
ภาควิชา นาฏยศิลป์
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล วิรุฬห์รักษ์

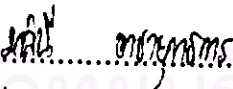
คณะกรรมการศาสตราจารย์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโท

.....คณบดีคณะศิลปกรรมศาสตร์
(อาจารย์อรรณง แสงวิเชียร)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(อาจารย์สวภา เวชสุรักษ์)

.....อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล วิรุฬห์รักษ์)

.....กรรมการ
(อาจารย์มาลินี อาษาอุทการ)

.....กรรมการ
(อาจารย์ธรรมนิตย์ นิคมรัตน์)

อรวรรณ สันโลหะ : โนราผู้หญิง (FEMALE NORA) อ.ที่ปรึกษา : รศ.ดร.สุพหล วิรุฬห์รักษ์,
290หน้า. ISBN 974-334-310-5.

วิทยานิพนธ์เรื่องโนราผู้หญิง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเรื่องประวัติและพัฒนาการ การรำ
ประสมท่าและชีวประวัติของโนราผู้หญิง วิธีวิจัยใช้การศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์
นายโรงโนรา ผู้ทรงคุณวุฒิด้านโนรา การสังเกตและการสาธิตการรำของนายโรงโนราผู้หญิง คือ โนรา
ถวิลหรือนางถวิล จำปาทอง

ผลการศึกษาสรุปได้ว่า โนราผู้หญิงเป็นกลุ่มนักแสดงที่เพิ่งเกิดขึ้นเมื่อประมาณ 70 ปีที่ผ่านมา
การมีปรากฏของโนราผู้หญิงมีผลต่อการพัฒนาการแสดงโนราตามลำดับดังนี้ ปี พ.ศ. 2482 พัฒนาการ
แสดงโนราเป็นแบบเล่นกลอนสด หรือ มุตโต ปี พ.ศ. 2484 เป็นโนราแบบแสดงเรื่องหรือเล่นนิยาย
ปี พ.ศ. 2500 เป็นโนราแบบ "สมัยใหม่" และปี พ.ศ. 2507 พัฒนาฟื้นฟูการแสดงโนราแบบโบราณใน
สถาบันการศึกษา

กระบวนการรำประสมท่าของนายโรงโนราผู้หญิงพบว่ามี 2 ลักษณะ คือ กระบวนรำประสมท่าที่
ประกอบด้วยท่ารำ 58 ท่า และกระบวนรำประสมท่าที่ประกอบด้วยท่ารำ 42 ท่า มีรูปแบบกระบวนรำ 10
ขั้นตอน คือ 1. รำออกจากฉาก 2. รำเหิงตั้ง 3. รำแม่ท่า 4. รำนาคช้า 5. รำจับระบำ 6. รำเพลงครู
7. รำนาคเร็ว 8. รำเพลงทับ 9. รำห้องโรง 10. รำเกล้ามือนั่งพนักร กลวิธีนำเสนอรูปแบบกระบวนรำ
คือ 1. ปฏิบัติท่ารำเรียงตามลำดับขั้นตอน 2. การเรียงลำดับท่ารำ ประกอบด้วยท่างั่งรำ ยืนรำ และท่า
เคลื่อนที่ 3. การเลือกใช้ท่ารำต้องมีความสมดุลย์และเหมาะสมกับสรีระร่างกาย แนวคิดการรำประสม
ท่าคือ 1. กระบวนรำต้องปฏิบัติตามแบบโบราณ 2. ยึดท่ารำของครูโนราเป็นหลัก 3. มีการปรับเปลี่ยน
กระบวนท่ารำให้สอดคล้องกับเวลา โอกาส และความพร้อมของผู้ชมและผู้รำ 4. เลือกปฏิบัติท่ายากไป
หาท่าง่าย

โนราผู้หญิงที่มีชื่อเสียงและมีประสบการณ์การแสดงมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมีปรากฏอยู่
ในจังหวัดนครศรีธรรมราช พัทลุง สงขลา ะนอง ตรัง กระบี่ และสุราษฎร์ธานี มีสาเหตุการฝึกรำ
โนราแตกต่างกันคือ 1. อยู่ในแวดวงโนรา 2. ถูกครูหมอบโนรา 3. มีใจรักในศิลปะการรำโนรา 4. ความ
ต้องการของบิดา-มารดา ปัจจุบันความสนใจในการฝึกรำโนราของผู้หญิงลดลง

ภาควิชา _____ นาฏยศิลป์ _____
สาขาวิชา _____ นาฏยศิลป์ไทย _____
ปีการศึกษา _____ 2542 _____

ลายมือชื่อนิสิต _____
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา _____
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม _____

C3972417635 : MAJOR THAI DANCE

KEY WORD: FEMALE NORA

ORAWAN SANLOHA : FEMALE NORA. THESIS ADVISOR: ASSO. PROF. SURAPONE
VIRULRUK, Ph.D. 290 pp. ISBN 974-334-310-5.

The thesis on "Female Nora Performers" aims at studying the history and development of conventionalized dance set-pieces as well as the lives of Female Nora performers. The study is based on a string of empirical evidence—related studies; interviews with Nora masters and Nora experts; and observations during the demonstration by Mrs. Tawin Chumpatong, a famous Nora master.

The first female Nora performers made their debut 70 years ago, and their advent significantly contributed to the development of Nora, a form of dance typical of the South. Chronological developments are as follows: the introduction of spontaneous verses or "Mutto" in 1939; the launch of story lines drawn from folk tales in 1941; the dawn of modern Nora in 1957; and the refocus on traditional Nora by educational institutes in 1964.

According to the study, the conventionalized dance set-pieces fall into two categories, one with 58 movements and the other with 42. The presentation of the 10-step dance movement is characterized by 1) a series of movements which follow certain orders; 2) a natural flow of movements from sitting to standing and moving; and 3) the choices of movements which correspond to the dancer's body structure. The conventionalized dance set-pieces follow these guidelines: 1) the movements must be in line with traditional movements; 2) the movements of Nora masters are regarded as models; 3) the movements can be altered in response to occasions as well as the audience and the performers themselves; and 4) the more complicated movements must be performed first.

Since the early days, many female Nora performers from Nakhon Si Thammarat, Phatthalung, Songkhla, Ranong, Trang, Krabi and Surat Thani have risen to Nora prominence. Their aspirations vary from one to another: 1) involvement in the Nora circle; 2) children of Nora masters; 3) love for this performing art; and 4) encouragement from their parents. Today, there is a sharp decline in the number of female Nora performers.

ภาควิชา นาฏยศิลป์

สาขาวิชา นาฏยศิลป์ไทย

ปีการศึกษา 2542

ลายมือชื่อผู้ผลิต

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม _____

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จสู่สว่างได้ด้วยการช่วยเหลือจากผู้มีพระคุณหลายฝ่าย
ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. สุรพล วิรุฬห์รักษ์ อาจารย์ที่ปรึกษา
วิทยานิพนธ์ ที่ให้ความช่วยเหลืออย่างดียิ่งในการให้คำแนะนำและข้อคิดเห็นในการวิจัย ตลอดจน
ได้ตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องของวิทยานิพนธ์ตลอดมา

ขอกราบขอบพระคุณ มุตนิธิพระบรมราชานุสรณ์ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้า
เจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี ที่ได้สนับสนุนทุนในการวิจัยและการจัดทำวิทยา
นิพนธ์ฉบับนี้

ขอกราบขอบพระคุณ คณะบดีคณะศิลปกรรมศาสตร์ อาจารย์ภาควิชานาฏศิลป์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกท่าน อาทิ รศ. อุดม หนูทอง นายธรรมนิศย์ นิคมรัตน์
นายสุทัศน์ นาคเสน ในรายชื่อบุคคล (ศิลปินแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2530) ตลอดจนศิลปินในสาขาทูต
โดยเฉพาะอย่างยิ่งในราตวิท จำปาทอง ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำช่วยเหลือและให้ความอนุเคราะห์
ข้อมูลในการวิจัยเป็นอย่างดี

ขอขอบคุณเพื่อนนิสิตศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (นาฏศิลป์ไทย) รุ่นปีการศึกษา
2539 และกัลยาณมิตรทุกท่านที่มีส่วนร่วมสนับสนุนให้ความช่วยเหลือ และเป็นกำลังใจจนวิทยา
นิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลง

ท้ายนี้ ผู้วิจัยใคร่ขอกราบขอบพระคุณบิดา - มารดา และญาติพี่น้องในครอบครัว
“สันโตะ” ทุกท่าน ที่ให้กำลังใจและกำลังทรัพย์เสมอมาจนสำเร็จการศึกษา ตลอดถึงครูอาจารย์
ทุกท่านที่ได้อบรมสั่งสอนมาตั้งแต่ต้นจนถึงปัจจุบัน

ประโยชน์และคุณค่าของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณ
บิดา - มารดา ครูอาจารย์ ตลอดถึงครูในสาขาทูต

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ.....	ฉ
บทที่	
1. บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	6
1.3 ขอบเขตของการวิจัย.....	6
1.4 คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	7
1.5 วิธีดำเนินการวิจัย.....	8
1.6 ผลที่คาดว่าจะได้รับ.....	10
2. ประวัติและพัฒนาการการแสดงร้องในนาฎหึ่ง.....	11
2.1 กลุ่มในนาฎหึ่งรุ่นแรกกับการแสดงในาแบบโบราณ.....	14
2.2 กลุ่มในนาฎหึ่งกับการแสดงในาแบบเล่นกลอนสด.....	28
2.3 กลุ่มในนาฎหึ่งกับการแสดงในาแบบแสดงเรื่องหรือเล่นนิยาย.....	39
2.4 กลุ่มในนาฎหึ่งกับการแสดงในาแบบสมัยใหม่.....	46
2.5 กลุ่มในนาฎหึ่งกับกระบวนการที่มุ่งการแสดงในาแบบโบราณ.....	55
2.6 ธุรกิจการจัดการประกอบอาชีพทำในา.....	65

	หน้า
3. การรำประสมท่าของในราผู้หญิง.....	72
3.1 ความหมายของคำว่า "รำประสมท่า".....	73
3.2 กระบวนท่ารำประสมท่า.....	73
3.3 เปรียบเทียบกระบวนท่ารำประสมท่าของในราถวิล จำปาทอง.....	162
3.4 วิเคราะห์ลักษณะการรำประสมท่าของในราถวิล จำปาทอง โดยผู้ทรงคุณวุฒิ และนักวิชาการที่เกี่ยวข้องในรา.....	169
4. ประวัติและทำเนียบในราผู้หญิงในภาคใต้.....	178
4.1 กลุ่มในราผู้หญิงในจังหวัดนครศรีธรรมราช.....	178
4.2 กลุ่มในราผู้หญิงในจังหวัดพัทลุง.....	202
4.3 กลุ่มในราผู้หญิงในจังหวัดสงขลา.....	220
4.4 กลุ่มในราผู้หญิงในจังหวัดระนอง.....	229
4.5 กลุ่มในราผู้หญิงในจังหวัดตรัง.....	234
4.6 กลุ่มในราผู้หญิงในจังหวัดกระบี่.....	236
4.7 กลุ่มในราผู้หญิงในจังหวัดสุราษฎร์ธานี.....	238
5. บทสรุปและเสนอแนะ.....	258
รายการอ้างอิง.....	264
ภาคผนวก.....	268
ประวัติผู้วิจัย.....	290

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

	หน้า
1. ตารางเปรียบเทียบกระบวนการนำประสมทำรองในภาควัด จำปาทอง.....	163
2. ตารางเปรียบเทียบข้อมูลในราชผู้หญิงในภาคใต้.....	248

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญภาพ

	หน้า
1 ภาพชุดเครื่องแต่งกายชุดเครื่องต้นเครื่องใหญ่.....	20
2 ภาพการแต่งกายชุดเครื่องต้นเครื่องใหญ่ของนายโง.....	21
3 ภาพการแต่งกายของนางรำด้วยชุด "เครื่องต้นชุดเล็กหรือเครื่องนาง".....	22
4 กลอง.....	24
5 ภาพทับ.....	24
6 ภาพโหม่ง.....	25
7 ภาพฉิ่ง.....	25
8 ภาพปี่.....	26
9 ภาพแตง.....	26
10 ภาพเครื่องแต่งกายในราชุดลูกบิดแก้วของในราบานเย็น สำเนียงก้อง.....	30
11 ภาพโองในภาคฉะโนราโองน้อยดาวรุ่ง.....	34
12 ภาพการแต่งกายของในราหนูริน - หนูวาด ด้วยชุดเครื่องต้นครบชุด.....	35
13 ภาพการแต่งกายของในราเต็ม ชื่อง่วง.....	36
14 ภาพการแสดงของพรานที่แต่งกายด้วยชุดสากล.....	37
15 ภาพการแสดงในราแบบรำฉลุ.....	45
16 ภาพโองในราแบบสมัยใหม่.....	51
17 ภาพการแสดงในราแบบสมัยใหม่.....	53
18 ภาพการรำในราแบบโบราณของสถาบันการศึกษา (ภาพที่ 1).....	63
19 ภาพการรำในราแบบโบราณของสถาบันการศึกษา (ภาพที่ 2).....	64
19 ภาพแสดงท่ารำออกจากฉากท่าที่ 1.....	75
20 ภาพแสดงท่ารำออกจากฉากท่าที่ 2.....	76
21 ภาพแสดงท่ารำออกจากฉากท่าที่ 3.....	77
22 ภาพแสดงท่าสอดสร้อยพญานาย.....	78
23 ภาพแสดงท่าสอดสร้อยพญานาง.....	79

	หน้า
24 ภาพแสดงท่ารำเหิงตั้ง ท่าที่ 1	81
25 ภาพแสดงท่ารำเหิงตั้ง ท่าที่ 2	82
26 ภาพแสดงท่ารำแม่ท่า ท่าที่ 1	85
27 ภาพแสดงท่ารำแม่ท่า ท่าที่ 2	86
28 ภาพแสดงท่ารำแม่ท่า ท่าที่ 3	87
29 ภาพแสดงท่ารำแม่ท่า ท่าที่ 4	88
29 ภาพแสดงท่ารำแม่ท่า ท่าที่ 5	89
30 ภาพแสดงท่ารำแม่ท่า ท่าที่ 6	90
31 ภาพแสดงท่ารำแม่ท่า ท่าที่ 7	91
32 ภาพแสดงท่ารำแม่ท่า ท่าที่ 8	92
33 ภาพแสดงท่ารำแม่ท่า ท่าที่ 9.....	93
34 ภาพแสดงท่ารำแม่ท่า ท่าที่ 10	94
35 ภาพแสดงท่ารำแม่ท่า ท่าที่ 11	95
36 ภาพแสดงท่ารำแม่ท่า ท่าที่ 12	96
37 ภาพแสดงท่ารำแม่ท่า ท่าที่ 13	97
38 ภาพแสดงท่ารำแม่ท่า ท่าที่ 14	98
39 ภาพแสดงท่ารำแม่ท่า ท่าที่ 15	99
40 ภาพแสดงท่ารำแม่ท่า ท่าที่ 16	100
41 ภาพแสดงท่ารำแม่ท่า ท่าที่ 17	101
42 ภาพแสดงท่ารำแม่ท่า ท่าที่ 18	102
43 ภาพแสดงท่ารำแม่ท่า ท่าที่ 19	103
44 ภาพแสดงท่ารำแม่ท่า ท่าที่ 20	104
45 ภาพแสดงท่ารำแม่ท่า ท่าที่ 21.....	105
46 ภาพแสดงท่ารำแม่ท่า ท่าที่ 22 จังหวะที่ 1.....	106
47 ภาพแสดงท่ารำแม่ท่า ท่าที่ 22 จังหวะที่ 2	107
48 ภาพแสดงท่ารำแม่ท่า ท่าที่ 22 จังหวะที่ 3	108

	หน้า
49 ภาพแสดงท่ารำแม่ท้าว ท่าที่ 22 จังหวะที่ 4	109
50 ภาพแสดงท่ารำนาครีฑ์ ท่าที่ 1	111
51 ภาพแสดงท่ารำนาครีฑ์ ท่าที่ 2 จังหวะที่ 1	112
52 ภาพแสดงท่ารำนาครีฑ์ ท่าที่ 2 จังหวะที่ 2.....	113
53 ภาพแสดงท่ารำนาครีฑ์ ท่าที่ 3 จังหวะที่ 1	114
54 ภาพแสดงท่ารำนาครีฑ์ ท่าที่ 3 จังหวะที่ 2	115
55 ภาพแสดงท่ารำนาครีฑ์ ท่าที่ 4	116
56 ภาพแสดงท่ารำนาครีฑ์ ท่าที่ 5 จังหวะที่ 1.....	117
57 ภาพแสดงท่ารำนาครีฑ์ ท่าที่ 5 จังหวะที่ 2.....	118
58 ภาพแสดงท่ารำนาครีฑ์ ท่าที่ 6	119
59 ภาพแสดงท่ารำจับระบำ ท่าที่ 1 จังหวะที่ 1.....	120
60 ภาพแสดงท่ารำจับระบำ ท่าที่ 1 จังหวะที่ 2.....	121
61 ภาพแสดงท่ารำจับระบำ ท่าที่ 2 จังหวะที่ 1.....	122
62 ภาพแสดงท่ารำจับระบำ ท่าที่ 2 จังหวะที่ 2.....	123
63 ภาพแสดงท่ารำจับระบำ ท่าที่ 3	124
64 ภาพแสดงท่ารำจับระบำ ท่าที่ 4 จังหวะที่ 1.....	125
65 ภาพแสดงท่ารำจับระบำ ท่าที่ 4 จังหวะที่ 2.....	126
66 ภาพแสดงท่ารำจับระบำ ท่าที่ 5.....	127
67 ภาพแสดงท่ารำจับระบำ ท่าที่ 6 จังหวะที่ 1.....	128
68 ภาพแสดงท่ารำจับระบำ ท่าที่ 6 จังหวะที่ 2.....	129
69 ภาพแสดงท่ารำจับระบำ ท่าที่ 7 จังหวะที่ 1.....	130
70 ภาพแสดงท่ารำจับระบำ ท่าที่ 7 จังหวะที่ 2.....	131
71 ภาพแสดงท่ารำจับระบำ ท่าที่ 8.....	132
72 ภาพแสดงท่ารำจับระบำ ท่าที่ 9 จังหวะที่ 1.....	133
73 ภาพแสดงท่ารำจับระบำ ท่าที่ 9 จังหวะที่ 2.....	134
74 ภาพแสดงท่ารำจับระบำ ท่าที่ 9 จังหวะที่ 3.....	135
75 ภาพแสดงท่ารำจับระบำ ท่าที่ 9 จังหวะที่ 4.....	136
76 ภาพแสดงท่ารำจับระบำ ท่าที่ 10 จังหวะที่ 1.....	137

	หน้า
77 ภาพแสดงท่ารำจับระบำ ท่าที่ 10 จังหวะที่ 2.....	138
78 ภาพแสดงท่ารำจับระบำ ท่าที่ 11.....	139
79 ภาพแสดงท่ารำเพลงครู ท่าที่ 1.....	140
80 ภาพแสดงท่ารำเพลงครู ท่าที่ 2.....	141
81 ภาพแสดงท่ารำเพลงครู ท่าที่ 3.....	142
82 ภาพแสดงท่ารำเพลงครู ท่าที่ 4.....	143
83 ภาพแสดงท่ารำนาถเร็ว ท่าที่ 1.....	145
84 ภาพแสดงท่ารำนาถเร็ว ท่าที่ 2.....	146
85 ภาพแสดงท่ารำนาถเร็ว ท่าที่ 3.....	147
86 ภาพแสดงท่ารำนาถเร็ว ท่าที่ 4.....	148
87 ภาพแสดงท่ารำเพลงทับ ท่าที่ 1.....	150
88 ภาพแสดงท่ารำเพลงทับ ท่าที่ 2.....	151
89 ภาพแสดงท่ารำเพลงทับ ท่าที่ 3.....	152
90 ภาพแสดงท่ารำเพลงทับ ท่าที่ 4.....	153
94 ภาพแสดงท่าห้องโรงวนทางซ้าย.....	154
95 ภาพแสดงท่าห้องโรงวนทางขวา.....	155
96 ภาพแสดงท่ารำเคล้ามือนั่งพนัศ ท่าที่ 1.....	156
97 ภาพแสดงท่ารำเคล้ามือนั่งพนัศ ท่าที่ 2.....	157
98 ภาพแสดงท่ารำเคล้ามือนั่งพนัศ ท่าที่ 3.....	158
99 ภาพแสดงลคมือขวามาตั้งวงหน้า.....	159
100 ภาพแสดงลคมือซ้ายมาตั้งวงหน้า.....	160
101 ภาพแสดงท่ารำเคล้ามือนั่งพนัศ ท่าที่ 4.....	161
102 ภาพในราหูวิน.....	269
103 ภาพในราหูเต็มและในราหูวาด.....	270
104 ภาพในราหูลอย.....	271
105 ภาพในราหูลอยกับในราหูอำนวยการ.....	272
106 ภาพในราหูสวาท.....	273
107 ภาพในราหูเนื่อง.....	274

	หน้า
108 ภาพในราสังหวน.....	275
109 ภาพในราเกษร.....	276
110 ภาพในราเอื่อน.....	277
111 ภาพในราหุอาบ.....	278
112 ภาพในราถวิล.....	279
113 ภาพในราหุพร้อม.....	280
114 ภาพในราสายทิพย์.....	281
115 ภาพในราพรทิพย์.....	282
116 ภาพในรานภน้อย.....	283
117 ภาพในราสิริ.....	284
118 ภาพในรากัลยานาฏราช.....	285
119 ภาพในราชังดี.....	286
120 ภาพการทำในราชของนักเรียนวิทยาลัยครูสงขลา.....	287
121 ภาพการแสดงในราแบบสมัยใหม่.....	288
122 ภาพการทำในราชของสถาบันราชภัฏสงขลา.....	289

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย